

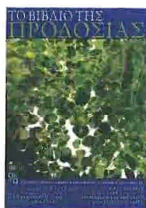
Βιβλιοθήκη
 Καταργήσιον Θεσπιών

...καινώ τρόπω δε, πεισών νικάς, γενναίε...

Από τον Κωνσταντίνο Ματσούκα

Συλλογικό έργο:

Αντζελα Δημητρακάκη, Γιάννης Καισαρίδης, Ηλίας Μαγκλίνης, Μαρία Μήτσορα, Νίκος Παναγιωτόπουλος, Μάιρα Παπαθανασοπούλου, Θωμάς Σκάσσης, Βαγγέλης Χατζηγιαννίδης
Το βιβλίο της προδοσίας
 εκδόσεις Πατάκη, σ. 252, € 13,06

της ως μια ανθρωπολογική διατριβή σε εξέλιξη, από συνεντεύξεις και μαρτυρίες, τόσο γραπτές όσο και προφορικές, δημοσιογράφων, αυτοπτών μαρτύρων κ.λπ. Ο Καισαρίδης εγκιβωτίζει εκκλησιαστικά εδάφια στην ιστορία μιας δημόσιας εκτέλεσης, με τρόπο απολύτως οργανικό. Ο Μαγκλίνης ανατρέπει ένα οικογενειακό τρίγωνο (πατέρας, δύο ετεροθαλείς γιοι) παρουσιάζοντας τις ψιφίδες ενός παραμορφωτικού καθρέφτη. Η Παπαθανασοπούλου συνθέτει μια ανοικτή επιστολή στις εφημερίδες ως διεγύγνη του Ιρλανδού Άρθουρ Κόναν Ντόλ, της οποίας η ζωή κιν-

παρ' όλα αυτά, η επίκληση της Μήτσορα του χαμένου.

Αντιστικτικά, η εντύπωση που αποκομίζουμε από τη συμμετοχή της Αντζελας Δημητρακάκη συνάδει με ένα πρόσφατο σχόλιο γνωστού μυθιστοριογράφου για ένα από τα διηγήματά του: «Κατά τη γνώμη μου, είναι μυθιστόρημα, με μυθιστορηματικό εύρος και θεματικό πλούτο. Απλώς έχει λιγότερες λέξεις».

Στο διήγημα της Δημητρακάκη, μια παρέα εφήβων στήνουν κατά τη διάρκεια του Πάσχα στον λόφο του Λυκαβηττού μια τελετουργική αναπαράσταση του Μυστικού Δείπνου. Η τελετή, της οποίας οι μετέχοντες είναι οι μόνοι αυτόπτες μάρτυρες, επιτεγάζεται από τη μόνιμη εξαφάνιση του κορυφαίου της ομάδας, του αλβανικής καταγωγής Λέκα. Ιχνη αίματος δίνουν λαβές στον κίτρινο Τύπο να οργιάσει με ρατσιστικά άρθρα περί ανθρωποφαγίας, όλοι οι έφηβοι τίθενται υπό ψυχιατρική παρακολούθηση, ωστόσο η υπόθεση δεν εξηγιέται ποτέ. Δέκα χρόνια αργότερα, μια ανθρωπολόγος που ερευνά αστικούς μύθους της Αθήνας, αναλαμβάνει να ξαναγεννήσει τις παράταιρες εκδοχές, με αποτελέσματα το λιγότερο αποσοβόκρητα.

Όσοι ακολουθήσουν τα διδαλόμενα μονοπάτια αυτής της αφηγηματικής εξίσωσης, θα οδηγηθούν σ' ένα διαποτιστικό χάσμα. Ενδιάμεσως, παρέχονται παντοίεσες νύξεις επάνω στη διαλεκτική του ατόμου και της συλλογικότητας. Για παράδειγμα, συμφιλιώνοντας την κριτική οξυδερκεία ενός από τους μάρτυρες με γαστική πληθωρικότητα ενός άλλου, η Α.Δ. αντιπαράθετεί τη σύμπλευση της αναλυτικής με τη μυστική σκέψη. Και οι δύο αυτές μαζί συντελούν στο «να αναδειχθεί η πράξη της προδοσίας σε μοχλό κίνησης του ιστορικού γίνεσθαι», φράση όπου, βεβαίως, συμπυκνώνεται η τελεολογία του Μυστικού Δείπνου. Όσο συναρπαστική και αν είναι η γέφυρα που κτίζεται ανάμεσα στο ατομικό και στο συλλογικό φαινομενολογικό, η συγγραφέας δεν επιτρέπει σε αυτόν της τον στόχο να επισκιάσει τις κριτικές προθέσεις της. Μια αφήγηση, αφ' εναυσιπυθέει, μυθιστορηματικών αξιώσεων, έστω και αν η γλώσσα δεν αίρειται πάντα στο ύψος της σύλληψης.

Στον αντίποδα αυτών των κειμένων τοποθετούμε το επίπεδο, άπνοο, Η δική της ευκαιρία του Β. Χατζηγιαννίδη, όπου τίποτα δεν δείχνει να συμβαίνει σε επίπεδο σύλληψης, ύψους ή διακυβέυματος. Παρομοίως με το, ΓιώργοςΧ2, του Η. Μαγκλίνης: ατμόσφαιρα τηλεοπτικής διαστρέβλωσης για την κοινωνία και τις σχέσεις, σχηματικοί χαρακτήρες και αγκυλωμένοι διάλογοι, μια διεισδυτική ερωτική σκηνή χωρίς ψήγμα αληθοφάνειας... Η μία πραγματικό ερεθιστική ερώτηση που αρθρώνεται «Ερωτεύεται κανείς το πρόσωπο ή το σώμα;» καταποντίζεται από τις επιστροφές του βεβαιωμένου στυλιζαρίματος.

Ας επιστρέψουμε, λοιπόν, στο συνολικό διακύβευμα μιας ανθολογίας διηγημάτων. Διαβάζοντας μια συλλογή από έναν μόνο συγγραφέα, τον Ρέιμοντ Κάρβερ φέρ' ειπείν, ο αναγνώστης εξοικειώνεται βαθμιαία με τους τροπισμούς του, τη σχεδόν τραχιά ελλειπτικότητα, τη μετατόπιση του κέντρου βάρους σε μια «ασήμαντη» περιγραφή, τον γλυκόπικρο μεταωρισμό που ενισχύεται με κάθε αφήγημα. Κατακτά κανείς, στο τέλος του βιβλίου, μια αίσθηση οικειότητας με το ύφος του συγκεκριμένου συγγραφέα.

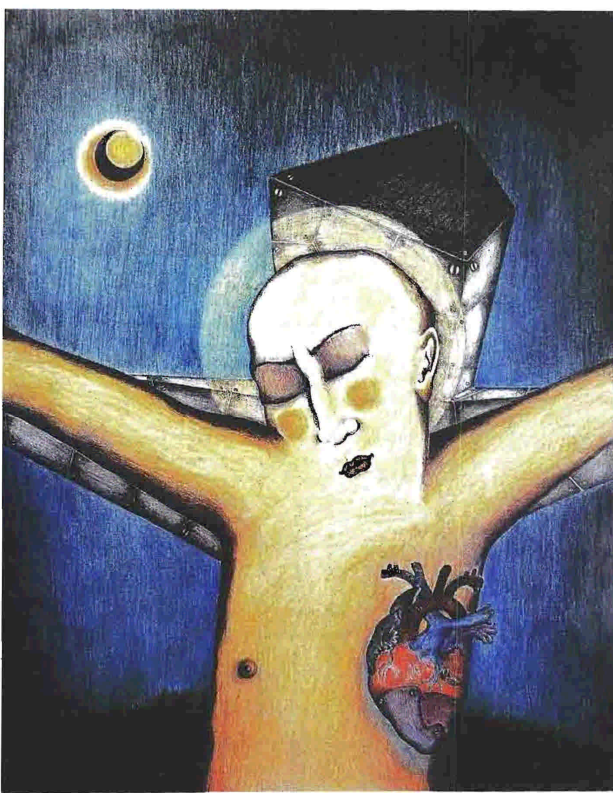
Ενας συλλογικός δόμος, από την άλλη, μοιάζει λίγο με μενού σε ξένη γλώσσα. Δεν είναι σίγουρος τι ακριβώς να περιμένει και θεωρείς τον εαυτό σου τυχερό αν μπορέσεις και να ικανοποιήσεις την πείνα σου και να απολαύσεις τα εδέσματα. Πρόκειται για ένα στοίχημα στο οποίο έχουν σαφώς καλύτερες πιθανότητες όσοι αγαπούν την περιπέτεια... □

Μια πρόσκληση από τον εκδοτικό οίκο Πατάκη σε οκτώ Έλληνες συγγραφείς να γράψουν κείμενα για μια καινούργια σειρά, της οποίας ο κάθε συλλογικός τόμος θα ανελλίσσεται γύρω από ένα συγκεκριμένο θέμα. Το εναρκτήριο λάκτισμα δίνεται με την Προδοσία. Στο εξώφυλλο, φιλοτεχνημένη από τον Αλέξη Βερούκα, έχει την τιμητική της μια πανέμορφη κουτσουπιά, το δέντρο που εισάκουσε την έκκληση του Ιούδα: όταν όλα τα άλλα αποτραβούσαν τα κλαδιά τους, εκείνη χαμήλωσε τα δικά της για να συνδράμει τον αποδιοπομπαίο. Σε αντάλλαγμα για τη συμπόνια της, το όμορφο άρωμά της αντικαταστάθηκε έκτοτε με δυσωδία...

Τα διαπιστευτήρια που καταθέτουν οι οκτώ καλύπτουν μεγάλη γκάμα, θεματικά και υφολογικά: από την ένθερμη αυτοβιογράφηση της Μαρίας Μήτσορα (*Όσες μάσκες έχει ο χρόνος*), μέχρι την εύθυμα ποιητική επιστολογραφία...μυστηρίου της Μάιρας Παπαθανασοπούλου (*Scripta manent...*), από τις αναμνήσεις στρατοπέδου κατά την πτώση της χούντας του Θωμά Σκάσσης (*Θερμή Διαβίωση*) μέχρι τον αστικό μύθο της Αντζελας Δημητρακάκη (*Ο Μυστικός Δείπνος των Αθηνών*), με τις βαθύτατα κριτικές προεκτάσεις του. Η προδοσία μπορεί να επιτελεστεί από έναν πρωτότοκο προς τον δευτερότοκο αδελφό (*Ηλίας Μαγκλίνης, ΓιώργοςΧ2*), από μια επιστήθια φύλη (*Βαγγέλης Χατζηγιαννίδης, Η δική της ευκαιρία*), από το πρωτοπαλίκαρα προς τον αρχηγό του στη διάρκεια του ελληνικού Εμφυλίου (*Γιάννης Καισαρίδης, Ο Χιονάνθρωπος*). Ο λυρικός τόνος του τελευταίου αποδίδει πετυχημένα τον παλμό του διλήμματος ανθρώπων που πρόδωσαν αλλήλους, αφού είχαν πρώτα προδοθεί από την εποχή τους.

Στο *Sic Transit*, τέλος, του Νίκου Παναγιωτόπουλου, εκείνο που προδίδει δεν είναι άλλο από το σώμα, καθώς ο κεντρικός χαρακτήρας, ένας σεναριογράφος, έχει μόλις διαγνωσθεί με μια μη αναστρέψιμη νευρολογική πάθηση. Αυτή η διάγνωση ενέχει μία άκρως αποκαλυπτική λειτουργία. Ενώ το εξωτερικό σκηνικό της ιστορίας είναι ένα ερωτικό γαϊτανάκι, το κεντρικό της ερώτημα αφορά το διακύβευμα της γραφής εν όψει του θανάτου. «*Η όπισος το θέτι ο ήρωας στους φοιτητές του: Το ζήτημα δεν είναι πώς θα πεις την ιστορία σου. Το ζήτημα είναι γιατί θες να την πεις! Τι θες να πεις μ' αυτήν την ιστορία; Και φρόντισε αυτό που θα πεις να είναι σημαντικό με τον έναν ή τον άλλο τρόπο. Αλλιώς γιατί να κάτσει να σ' ακούσει κάποιος; Πείσε με ότι η ιστορία σου αξίζει τον κόπο! Πείσε με ότι αξίζει τον κόπο να την ακούσω, ακόμα κι αν ήταν το τελευταίο πράγμα που θα άκουγα στη ζωή σου... Μια ιστορία, λοιπόν, που και ο ίδιος ο θάνατος θα κοντοστεικόταν, ενδεχομένως, για να την ακούσει...*». Η, αν όχι αυτό, μια ιστορία στο τέλος της οποίας ο αναγνώστης, σε καμία περίπτωση, δ'ν θα σκεφτεί «Ε, και!»

Από την άλλη, εάν αληθεύει ότι όλα έχουν ήδη ειπωθεί, το ζήτημα του «πώς» αποκτά καθοριστική σημασία. Ως προς αυτό, οι πολύ διαφορετικοί τρόποι δόμησης των οκτώ διηγημάτων είναι ενδεικτικοί: η Δημητρακάκη συναρμολογεί το υλικό

Έργο της Μαργαρίτας Βασιλέκου

δυνετεί άμεσα σε συνάρτηση με αυτή τη γενεολογία...

Φυσικά, δεν λειτουργούν όλα αυτά τα ευρήματα εξίσου αποτελεσματικά. Ανάμεσα στα αξιοσημείωτα εκείνα στα οποία δεν μετανιώουμε που αφιερώσαμε από τον θνητό μας χρόνο, είναι οι *Μάσκες* της Μήτσορα. Εδώ, η διηγηματική φόρμα λειτουργεί υποδειγματικά ως η κοίτη μέσα στην οποία συγχωνεύονται τα διαμάντια και οι στάχτες της μνήμης (που τόσο αγαπά η συγγραφέας), για να μας ξεβράσει στην αναπόφευκτη, και εσαεί προσωπική, αποκάλυψη: *Με τα μπράτσα σταυρωμένα πάνω σε μια σειρά κάγκελα με περιμένει η προδοσία του χρόνου. Με την πρώτη ματιά -νομίζω πως και σ' εκείνον το ίδιο πρέπει να συμβαίνει- καθώς τα βλέμμά μας διασταυρώνονται, αντιλαμβάνομαι πώς τώρα πια είμαστε άλλοι. Ο χρόνος είναι προδοτικός, ναι, κάποιος το γνωρίζουμε, όμως κανείς δεν μπορεί να μεταδώσει αυτή την εμπειρία σε κανέναν άλλο. Βαθιά αυθεντική εδώ,*